

Vergaderjaar 2011–2012

30 573

Migratiebeleid

Nr. 78

VERSLAG VAN EEN ALGEMEEN OVERLEG

Vastgesteld 20 oktober 2011

¹ Samenstelling:

Leden: Van Bommel (SP), Van der Staaij (SGP), Timmermans (PvdA), Albayrak (PvdA), Ormel (CDA), Ferrier (CDA), Cörüz (CDA), Eijssink (PvdA), ondervoorzitter, Irrgang (SP), De Roon (PVV), Voordewind (ChristenUnie), Pechtold (D66), voorzitter, Ten Broeke (VVD), Thieme (PvdD), Peters (GroenLinks), Kortenoeven (PVV), Bosman (VVD), Dijkers (PvdA), El Fassed (GroenLinks), Hachchi (D66), Dijkhoff (VVD), Driessen (PVV) en De Caluwé (VVD).
Plv. leden: Van Raak (SP), Dijkgraaf (SGP), Samsom (PvdA), Bruins Slot (CDA), Haverkamp (CDA), Knops (CDA), Arib (PvdA), Jasper van Dijk (SP), De Mos (PVV), Wiegman-van Meppelen Scheppink (ChristenUnie), Schouw (D66), Hennis-Plasschaert (VVD), Ouwehand (PvdD), Sap (GroenLinks), Wilders (PVV), Leegte (VVD), Heijnen (PvdA), Braakhuis (GroenLinks), Van Veldhoven (D66), Taverne (VVD), Bontes (PVV), Mulder (VVD) en Recourt (PvdA).

² Samenstelling:

Leden: Van der Staaij (PvdA), Dijsselbloem (PvdA), Sterk (CDA), Van Bochove (CDA), Apthroot (VVD), Van Dam (PvdA), Knops (CDA), Brinkman (PVV), voorzitter, Voordewind (ChristenUnie), Spekman (PvdA), Thieme (PvdD), Fritsma (PVV), Karabulut (SP), Gesthuizen (SP), Dibi (GroenLinks), Kuiken (PvdA), ondervoorzitter, Berndsen (D66), Van Nieuwenhuizen (VVD), Schouw (D66), Van der Steur (VVD), Van Klaveren (PVV) en Taverne (VVD).

Plv. leden: Dijkgraaf (SGP), Arib (PvdA), Cörüz (CDA), Omtzigt (CDA), De Liefde (VVD), Çelik (PvdA), Smilde (CDA), Elissen (PVV), Ortega-Martijn (ChristenUnie), Van Dekken (PvdA), Ouwehand (PvdD), Bontes (PVV), De Wit (SP), Kooiman (SP), Sap (GroenLinks), Jadnanasing (PvdA), Hachchi (D66), Azmani (VVD), Pechtold (D66), Venrooy-van Ark (VVD), Kortenhoeven (PVV) en Schaart (VVD).

De vaste commissie voor Buitenlandse Zaken¹ en de vaste commissie voor Immigratie en Asiel² hebben op 28 september 2011 overleg gevoerd met minister Leers van Immigratie en Asiel en staatssecretaris Knapen van Buitenlandse Zaken over:

- **de brief van de staatssecretaris van Buitenlandse Zaken d.d. 10 juni 2011 over de inzet van de regering ten aanzien van het beleidsterrein internationale migratie en ontwikkeling, de voortgangsrapportage internationale migratie en ontwikkeling en de beleidsprioriteiten (30 573, nr. 70);**
- **de brief van de staatssecretaris van Buitenlandse Zaken d.d. 11 juli 2011 inzake internationale migratie en ontwikkeling (toezending van het overzicht van landen die voor het coherentiethema migratie en ontwikkeling van belang zijn) (30 573, nr. 74).**

Van dit overleg brengen de commissies bijgaand geredigeerd woordelijk verslag uit.

De voorzitter van de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken, Albayrak

De voorzitter van de vaste commissie voor Immigratie en Asiel, Brinkman

De griffier van de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken, Van Toor

Voorzitter: Brinkman/Ferrier
Griffier: Wiskerke

Aanwezig zijn zes leden der Kamer, te weten: Brinkman, Dijkers, Driessen, Ferrier, Hachchi en Van Nieuwenhuizen-Wijbenga,

en staatssecretaris Knapen van Buitenlandse Zaken en minister Leers van Immigratie en Asiel, die vergezeld zijn van enkele ambtenaren van hun ministeries.

De **voorzitter**: Ik open de vergadering en heet alle aanwezigen welkom.

Mevrouw **Ferrier** (CDA): Voorzitter. Migratie en ontwikkelingssamenwerking is voor mijn fractie een prioritair thema. De CDA-fractie heeft dit onderwerp op de agenda geplaatst. Vandaag de dag is dit onderwerp belangrijker dan ooit. Wij hoeven maar te kijken naar wat er gebeurt in de Arabische regio. Iedereen zal het met mij eens zijn dat juist dit onderwerp in onze snel veranderende wereld vraagt om een beleid dat gebaseerd is op visie. Wat dat betreft ben ik teleurgesteld over de brief die wij van de regering hebben gekregen. De huidige regering wil het in 2008 gestarte beleid voortzetten, maar ik ben teleurgesteld over de manier waarop dit wordt ingevuld. Er wordt in de brief gesproken van een geïntegreerde benadering, maar het beleid van deze regering lijkt toch vooral gericht te zijn op de asiel- en terugkeerkant. De CDA-fractie ziet juist winst in het betrekken van de ontwikkelingskant bij het beleid: de triple win. Wij waren zo goed op weg. Nederland heeft een belangrijke en constructieve rol gespeeld in dit debat. Ik denk daarbij aan de Nederlandse inzet bij het Global Forum on Migration and Development en de IOM. Wij waren daar zeer tevreden over. Ik mis dus het evenwicht, de coherentie. Het lijkt alsof de asielkant belangrijker is dan de ontwikkelingskant. Hoe zijn de financiën verdeeld als je zo'n duidelijk accent hebt op de asiel- en terugkeerkant? Er wordt gesproken van allerlei initiatieven waar extra geld voor wordt vrijgemaakt, zoals extra middelen voor alleenstaande minderjarige vreemdelingen (amv's). Waar komt dat geld vandaan? Wordt het geld dat bestemd is voor ontwikkeling echt aan ontwikkelingsdoelen besteed?

In de brief wordt opgemerkt dat het OS-beleid ingezet kan worden om terugkeer te bevorderen. Met andere woorden: er wordt gedreigd dat er geen OS-middelen meer zijn als landen mensen niet willen terugnemen. Zover ik ben geïnformeerd, staan er op de landenlijst geen partnerlanden die geen mensen terug willen nemen. Graag een toelichting hierop. Ik lees dat de landenlijst niet geldt als het gaat over terugkeer. Wat betekent dat dan voor de middelen? We hebben het in het kader van immigratie en ontwikkeling wel over ODA-middelen. De Kamer heeft eerder ingestemd met de landenkeuze uit de focusbrief. De CDA-fractie vindt het op zijn zachtst gezegd vreemd dat de regering op eigen gezag de al sterk beperkte ODA-middelen nu beschikbaar wil stellen voor een veel grotere groep landen, terwijl er volgend jaar al ruim 900 mln. minder beschikbaar is voor ontwikkelingssamenwerking. Dit is in strijd met de eerdere argumentatie van de regering in de focusbrief om het aantal partnerlanden terug te brengen om zodoende geconcentreerder, effectiever en professioneler bij te kunnen dragen aan ontwikkeling. Graag een reactie. Er wordt gesproken van onderuitputting van het budget door de stagnering van de pilot migratie en ontwikkeling. Het mag duidelijk zijn dat de CDA-fractie zeer hecht aan de uitvoer van deze pilot, die voor ons land en Europa informatie oplevert die van groot belang is. De doelgerichte toelating van arbeidsmigranten op plaatsen waar krapte is op de Nederlandse arbeidsmarkt, zorgt voor een triple winsituatie: de verbetering van de economie van zowel het land van herkomst als het land van bestemming en de investering in de migrant zelf. De CDA-fractie heeft

begrepen dat de pilot om verschillende redenen moet worden opgeschort. Dat is een deel van het leerproces en wij zullen daar niet al te moeilijk over doen. Ik wil wel een bevestiging van het kabinet dat de middelen die hiervoor beschikbaar zijn gesteld, 5 mln. voor drie jaar, beschikbaar blijven voor deze pilot en word graag geïnformeerd over het nu te volgen traject. Onze mensen op Mali zijn daarmee bezig en Duitsland gaat met een dergelijke pilot van start. Wij vinden dat de ervaring van Nederland op dit gebied op peil moet blijven.

In de brief lees ik dat er inzet gepleegd is op capaciteitsversterking van migrantenorganisaties in ons land, maar ik lees niets over wat men in de toekomst hiermee wil. Ik maak me enigszins zorgen. Wij laten grote deskundigheid liggen op twee terreinen. De migrantenorganisaties vallen tussen wal en schip als het gaat om medefinanciering. Ze zijn niet gekwalificeerd voor het Medefinancieringsstelsel 2010–2015 (MFS II) en de Subsidies Burgerschap & Ontwikkelingssamenwerking (SBOS) is opgeschort, dus daar kunnen ze geen gebruik van maken. In toenemende mate zetten migrantenorganisaties zich in met projecten en bedrijven in de landen van herkomst, maar ook daar kwalificeren ze zich niet voor de middelen, noch van de medefinancieringsorganisatie (mfo) noch van het ministerie van Economische Zaken. Hiermee verliezen wij belangrijke kansen, bijvoorbeeld in het geval van het betrekken van migrantenorganisaties bij remigratie. Ik wijs erop dat bijvoorbeeld de Federatie van Somalische Associaties in Nederland, maar ook een organisatie als Sewa, heel succesvol is in het inzetten van beleid op remigratie omdat in die landen, maar ook bijvoorbeeld in Suriname, behoefte is aan kader en men gebruik wil maken van de deskundigheid van de diaspora. Maak meer gebruik van de migrantenorganisaties.

Mevrouw **Hachchi** (D66): Voorzitter. Volgens de IMO zijn er in 2050 400 miljoen of meer migranten op de wereld. Dat zijn 400 miljoen mensen die de grens overgaan voor werk of een beter leven, 7% van de huidige wereldbevolking. De D66-fractie ziet duurzame ontwikkeling in ontwikkelingslanden als een van de belangrijkste instrumenten om hiermee om te gaan. Daarom is de bezuiniging van 900 mln. die het kabinet op ontwikkelingssamenwerking doorvoert onverstandig. In 2011 is er 900 mln. voor migratie en ontwikkeling. Wat zijn de bedragen voor de komende jaren? De Europese Unie (EU) stelt voor 2011 tot 2013 een bedrag vast van 179 mln. voor samenwerking met ontwikkelingslanden op het terrein van asiel en migratie. En daarna? Hoe gaat het kabinet zorgen voor een structureel plan met structurele budgetten?

De minister en de staatssecretaris spreken over zes beleidsprioriteiten uit 2008 van het vorige kabinet. Hoe worden deze voortgezet? Betekent dit dat wij precies hetzelfde gaan doen in 2012 en 2013? De brief is daar niet helder over. Is het kabinet bereid om iedere twee jaar een update van de migratienotitie te maken op basis van nieuwe feiten? De voorliggende brief gaat alleen in op de speerpunten van dit kabinet: zo veel mogelijk vreemdelingen en kinderen terugsturen. De PVV-stempel is duidelijk zichtbaar in de brieven, net als in de praktijk. Wij zagen dit bij het in de vrieskou op straat zetten van uitgeprocedeerde asielzoekers en bij het uitzetten van vreemdelingen naar Irak en Somalië, waardoor minister Leers teruggefloten werd door het Europees Hof, en wij zien dat bij het criminaliseren van vreemdelingen zonder verblijfsstatus. Mijn fractie is daar geen voorstander van. Kunnen de minister en staatssecretaris schetsen hoe dit Nederland vooruit helpt en hoe het past in het plaatje om de migratiestromen structureel aan te pakken?

Het regeerakkoord neemt een stevig standpunt in: de opvang van asielzoekers vindt bij voorkeur plaats in het land of de regio van herkomst. Als er amv's binnenkomen, moet alles gericht zijn op spoedige terugkeer. De D66-fractie vindt opvang in het land of de regio prima, maar bij grote toestroom van vluchtelingen, denk daarbij aan hongersnoden, oorlogen

en natuurrampen, moet goede opvang in menswaardige omstandigheden gegarandeerd worden. Dat betekent internationale afspraken maken. Hoe gaan de gesprekken tussen de EU en bijvoorbeeld Afrika? Hoe vaak en waarover spreken de minister en de staatssecretaris met de United Nations High Commission for Refugees (UNHCR)? Hoeveel draagt Nederland in 2012 bij aan de UNHCR?

Mijn fractie is niet voor maximale inzet voor een zo spoedig mogelijke terugkeer, maar voor maximale inzet voor een goede terugkeer. Amv's zijn een uitermate kwetsbare groep. Alleen al in Nederland kost het moeite om deze kinderen uit de handen van mensenhandelaren te houden. Als wij deze kinderen terugsturen, moet de opvang veilig en goed geregeld zijn. De kinderen moeten perspectief hebben dat ze in eigen onderhoud kunnen voorzien. Deelt het kabinet deze mening? Voor versnelde terugkeer van amv's is aanpassing van de terugkeerrichtlijn nodig. Is dit een reële optie, want de terugkeerrichtlijn is niet ingevoerd in Europa? Is het niet beter om onze aandacht op andere zaken te richten, in plaats van dit achterhoedegevecht te voeren? Kan het kabinet een land noemen dat ons hierin steunt? Wanneer denkt het kabinet dit gerealiseerd te hebben of is dit een zogeheten inspanningsverplichting van minister Leers? Het kabinet wil een strategische landenbenadering waarbij herkomstlanden actief worden benaderd. Met het gemeenschappelijke Europese asielstelsel per 2012 in aantocht, zouden dit soort gesprekken en afspraken niet bilateraal maar Europees moeten plaatsvinden. In hoeverre wordt daarop ingezet door Nederland? Of zijn er toch al bilaterale afspraken? Tot slot: mijn fractie ziet graag meer aandacht voor de structurele oorzaken van migratiestromen, zoals klimaatverandering, waarvan dit kabinet de urgentie nauwelijks inziet. De uitzichtloosheid van veel mensen probeert dit kabinet niet te verbeteren door duurzame ontwikkeling, maar het kort met 900 mln.

Mevrouw **Dijkers** (PvdA): Voorzitter. De Nederlandse regering is het zicht op een reëel perspectief inzake migratie een beetje kwijt. Het enige wat dit kabinet lijkt te willen, is die mensen zo snel mogelijk het land uit sturen. Dit kabinet besteedt 900 mln. ontwikkelingsgeld om een handjevol migranten naar huis te krijgen. Om hoeveel mensen gaat het? Hoeveel mensen zijn er daadwerkelijk teruggegaan en naar welke landen? Het kabinet shopt vrijblijvend uit de notitie Internationale Migratie en Ontwikkeling uit 2008, door voornamelijk te focussen op terugkeer en daarbij te bezuinigen op de UNHCR en het World Food Programme (WFP). Het komt op mij over als het paard achter de wagen spannen. Het kabinet vindt dat voor een groot aantal terugkeerlanden geldt dat medewerking aan terugkeer niet wordt gerealiseerd en wil gaan inzetten op strategische landenbenadering. Ik ben daar heel erg benieuwd naar. Bedoelt het kabinet dat als de landen niet meewerken, wij de ontwikkelingsmiddelen gaan stopzetten? Hoe past dat dan met de landenlijst? Ik heb juist begrepen dat de grote terugkeerlanden nou niet de landen zijn waar wij een bilaterale relatie mee onderhouden. Met welke stok dreigt dit kabinet dan? Als ik die landenlijst zie, zie ik weinig overlap. Zijn het niet gewoon grote woorden die bar weinig om het lijf hebben om gedoogpartner PVV te vriend te houden?

Conform de OESO-regels mag je alleen uitgaven voor migratie doen uit het ontwikkelingspotje als het gaat om vluchtelingen en asielzoekers. Hoe maken de bewindspersonen dit onderscheid? Als ik het goed lees, valt de terugkeer van Ghanezen onder de ODA-criteria, maar Ghanezen zijn over het algemeen geen vluchtelingen en asielzoekers. Helpen wij Ghana bijvoorbeeld met het opbouwen van hun migratiebeleid? Hoe verhoudt zich dat tot de OESO-criteria? Aan de ene kant helpen wij ze hun economie op te bouwen en aan de andere kant helpen wij ze door met hetzelfde geld hun migratiebeleid vorm te geven. Ik ben daar benieuwd naar, want het is geen ontwikkelingshulp en mag niet onder de

OESO-criteria vallen. Ik heb begrepen dat het kabinet de regeltjes voor wat wel en geen hulp is, wil oprekken. Geldt dat ook voor dit punt? Gaat het ook de regels voor investeringen van het tegengaan van migratie daaronder plaatsen? Het lijkt mij een sigaar uit eigen doos en van beleidscoherentie is geen enkele sprake.

Ik ben erg benieuwd naar de andere bedragen die dit kabinet uittrekt naast de 9 mln. om mensen terug te krijgen. Zijn er nog andere middelen, van andere begrotingen, die hiervoor worden ingezet? Ik ben, net als mevrouw Ferrier, erg benieuwd hoe het geld in 2011 verdeeld wordt over de prioriteiten. Als je de focus van het kabinet bekijkt, vraag je je af waar het geld in gaat zitten. Ik lees dat in 2011 een nieuw kader wordt opgezet ter ondersteuning van asielzoekers die vrijwillig willen terugkeren. Ik ben benieuwd naar de stand van zaken. Welke organisaties gaan daaraan meewerken? Welke financiering gaat daaraan hangen en van welk ministerie komt het budget? Het kabinet zet in op duurzame terugkeer en herintegratie. De PvdA steunt dat, vooral als het gaat om gezinnen die langdurig in Nederland zijn en die veel moeite hebben met terugkeer naar het land van herkomst. Ex-alleenstaande minderjarige asielzoekers (ama's) zijn nu heel erg kwetsbaar. In dit kader wil de PvdA, in navolging van de heer Spekman, het snappen dat dit kabinet zo inzet op duurzame terugkeer, maar dat minister Leers een paar weken geleden het project voor ex-ama's, dat kiest voor intensieve begeleiding en duurzame terugkeer, heeft beëindigd. Hoe valt dit te rijmen? Dit strookt niet met de doelstelling om terugkeer te bevorderen. Als de minister beweert dat dit project zo weinig succesvol is, heeft hij dan niet het idee dat hij geld over de balk smijt door het via het andere ministerie alsnog uit te geven? Terugkeer is en blijft moeizaam. Nederland blijft afhankelijk van de situatie in het land van herkomst, de medewerking van landen en van de vreemdelingen zelf. Laten wij menselijk blijven en niet blind zijn voor het gegeven dat een migrant vaak een waardevolle bijdrage kan leveren aan onze eigen samenleving.

Het kabinet zegt in het regeerakkoord dat de UNHCR heel belangrijk is door vluchtelingen in het eigen land op te vangen. Wij zijn net in Kenia geweest, waar 450 000 Somaliërs worden opgevangen in een kleine regio. Toch wordt er gekort op de UNHCR en het WFP. Kan de staatssecretaris dit uitleggen? Onderschat hij niet het probleem dat gepaard gaat met de enorme vluchtelingenstroom? In de begrotingsvoorstellen wordt geen onderbouwing gegeven voor de korting. Misschien komt die nu of krijg ik die later nog een keer, want ik snap er helemaal niets van.

Mevrouw **Hachchi** (D66): Zoals mevrouw Dijkers graag het kabinet wil snappen, wil ik graag de PvdA snappen. Ik doel daarmee op de stevige uitspraken van mevrouw Dijkers over de bezuinigingen op ontwikkelings-samenwerking. Tot mijn grote verbazing lees ik in de tegenbegroting van de PvdA, dat bezuinigingen op ontwikkelingssamenwerking door de PvdA niet worden teruggedraaid. Ik snap de PvdA niet.

Mevrouw **Dijkers** (PvdA): Ik wil met alle liefde onze tegenbegroting toelichten. Ik vraag meteen aan mevrouw Hachchi waar de bezuinigingen op de langstudeerdersboete etc. zijn, want die stonden niet in de tegenbegroting van D66. Wij hebben een aantal prioriteiten gesteld bij de tegenbegroting en voor de overige dingen geldt gewoon ons verkiezings-programma. De PvdA wil helemaal niet bezuinigen. Wij willen graag 0,8% van het bnp besteden aan de allerarmsten van deze wereld.

Mevrouw **Hachchi** (D66): Het wordt mij er niet duidelijker op. Volgens mij is het verschil tussen een tegenbegroting en een verkiezingsprogramma duidelijk. Als het gaat om het verkiezingsprogramma, denk ik dat wij op dezelfde lijn zitten; wij willen geen bezuiniging op ontwikkelingssamen-werking. De realiteit is dat het kabinet komt met plannen en dat partijen

wordt gevraagd om met een tegenbegroting te komen. U mag best verwijzen naar langstudeerboetes en andere punten in onze tegenbegroting. Daar sta ik voor en die kan ik verdedigen. Langstudeerboetes draaien wij bijvoorbeeld niet terug, maar door onze tegenbegroting komen wij op 1 mld. investeringen in het onderwijs. Ik kan ook verdedigen dat wij de bezuiniging op ontwikkelingssamenwerking tot de helft weten terug te draaien. Ik vraag dat ook van de PvdA. In de tegenbegroting van de PvdA is het duidelijk dat de PvdA niets terugdraait op het gebied van ontwikkelingssamenwerking. Ik vraag dit omdat ik de PvdA graag aan de zijde van D66 wil houden.

Mevrouw **Dijkers** (PvdA): Mevrouw Hachchi krijgt dezelfde reactie als ik net gaf. Wij hebben een aantal prioriteiten gesteld in de tegenbegroting en voor de rest geldt ons verkiezingsprogramma.

De heer **Driessen** (PVV): Voorzitter. Wat er in kan, kan er ook weer uit. Ik ben blij dat dit kabinet dat met mij eens is. In het regeer- en in het gedoogakkoord is dankzij de PVV – mevrouw Hachchi heeft dat goed gezien – vastgelegd dat dit kabinet het terugkeer- en uitzetbeleid intensificeert. Ook staat in beide akkoorden dat het kabinet zich maximaal in zal zetten omv's zo snel mogelijk terug te laten keren naar het land van herkomst. Dat is heel goed, want de massa-immigratie heeft ons land al veel te veel gekost. Dan heb ik het niet alleen over de financiële kosten van ruim 7 mld. per jaar, maar ook over de culturele kosten, want de gelijkwaardigheid van mannen en vrouwen, de gelijkwaardigheid van homo's en hetero's en het grondwettelijke recht op vrijheid van meningsuiting, al die grondrechten, al die vanzelfsprekendheden, staan in ons land helaas onder druk.

Het is uitstekend dat het kabinet brutale ontwikkelingslandjes, die weigeren mee te werken aan de terugkeer van hun onderdanen, voortaan onder druk gaat zetten. Het is goed dat het kabinet in zijn brief benadrukt dat als door die landen niet of onvoldoende wordt meegewerkt aan de terugkeer, dit consequenties kan hebben voor de bilaterale hulprelatie. Ik verwacht van het kabinet dat het dit drukmiddel niet terughoudend maar zeer voortvarend zal inzetten. Toch zie ik dit slechts als een begin, als een eerste stapje. Want dit voornemen gaat om twee redenen natuurlijk niet ver genoeg. Ten eerste omdat Nederland nog maar vijftien partnerlanden heeft. Die vijftien landen kunnen bilateraal onder druk gezet worden, maar hoe staat het met al die andere landen? Hoe worden landen waarmee Nederland gelukkig geen bilaterale relatie heeft onder druk gezet? Graag een heldere reactie van het kabinet. Ten tweede omdat de gevolgen van niet meewerken aan de terugkeer natuurlijk niet tot de bilaterale relatie beperkt moeten blijven. De PVV vindt dat niet meewerken moet betekenen dat Nederlands hulpgeld via bijvoorbeeld internationale organisaties als de EU, de VN en de Wereldbank en via slurpclubjes als ICCO en Oxfam Novib, of welk filiaal van de linkse kerk dan ook, moet worden stopgezet. Dus niet alleen de bilaterale relatie gebruiken, maar ook de multilaterale relatie. Geen halve maatregelen, maar keihard optreden, dat moet het devies zijn. Graag een reactie.

Mevrouw **Hachchi** (D66): Ik heb twee vragen aan de heer Driessen. Allereerst de term «massa-immigratie». Ik vraag mij af welke bronnen de PVV gebruikt, want de immigratie neemt al jaren af. Mijn tweede vraag is hoe de PVV kijkt naar de relatie tussen ontwikkelingssamenwerking en het terugsturen van asielzoekers, vreemdelingen en vluchtelingen.

De heer **Driessen** (PVV): Mevrouw Hachchi is eigenlijk aan het jokken, want de massa-immigratie was in 2010 nog nooit zo hoog: 150 000 immigranten. Met alle respect, maar de vraag van mevrouw Hachchi slaat echt helemaal nergens op. Op de tweede vraag van mevrouw Hachchi

antwoord ik dat wij het kabinet ondersteunen in zijn voornemen de bilaterale relatie aan te wenden om ontwikkelingslanden onder druk te zetten. Wat ons betreft mag dat steviger. Ook de niet-partnerlanden moeten op de een of andere manier onder druk worden gezet via de multilaterale kanalen.

Mevrouw **Hachchi** (D66): Allereerst gooit de heer Driessen met een aantal van 150 000 immigranten. Ik heb nog steeds de bron niet gehoord.

De heer **Driessen** (PVV): Het CBS.

Mevrouw **Hachchi** (D66): Er is bij het CBS duidelijk een dalende lijn te zien. Als wij het hebben over massa-immigratie, blijf ik erbij dat de PVV massahysterie verkondigt. U ziet een relatie met ontwikkelingssamenwerking aan de ene kant en asielzoekers aan de andere kant in de vorm van een drukmiddel. Ziet de PVV geen relatie als het in een ontwikkelingsland beter gaat en mensen geen behoefte hebben om hun land te verlaten? Het is toch belangrijk om ontwikkelingssamenwerking voort te zetten om ervoor te zorgen dat asielzoeker minder behoefte hebben om het land te verlaten?

De heer **Driessen** (PVV): Om nog even op het eerste terug te komen. 150 000 immigranten is een keihard cijfer van het CBS. Het jaar ervoor waren het er volgens mij 147 000. Dat was toen al een record en het is nog verder toegenomen. Dus er is geen sprake van massahysterie, maar van massa-immigratie. Mevrouw Hachchi kan de hele dag nee schudden, maar dat zijn de feiten. Wij hadden het zojuist over verkiezingsprogramma's en ons verkiezingsprogramma is glashelder. Wij zijn alleen voor noodhulp; de rest kan wat ons betreft worden afgeschaft. Zoals men weet, zijn wij geen groot voorstander van de massa-immigratie.

Mevrouw **Ferrier** (CDA): Ik ben toch wel geprikkeld door de opmerkingen van de heer Driessen. Beweert hij dat de PVV geen enkel verband ziet tussen het bieden van toekomstperspectieven aan mensen in hun landen van herkomst en de zogenaamde «massa-immigratie»? Heeft de PVV daar geen idee over?

De heer **Driessen** (PVV): Absoluut wel. Toekomstperspectieven zijn van groot belang, maar Nederland heeft daarin geen rol. Nederland hoeft niet mensen in Angola of Mozambique toekomstperspectieven te bieden. Dat moeten de regeringen van Mozambique en Angola zelf doen. Daar hebben wij geen rol in en daarmee is het wat ons betreft uit.

Voorzitter: Ferrier

Mevrouw **Van Nieuwenhuizen-Wijbenga** (VVD): Voorzitter. De VVD kan zich in grote lijnen vinden in de aanbiedingsbrief. Wij vinden het prima dat er nadruk wordt gelegd op terugkeer, inclusief de opvang en herintegratie van amv's in herkomstlanden. Ook van de bescherming en opvang van vluchtelingen in de regio hebben wij het belang steeds benadrukt. De strategische landenbenadering ondersteunen wij ook ten volle, inclusief het begrip van conditionaliteit. Ik wil daarbij aangegeven dat het nooit een detournement de pouvoir mag worden of om chantage mag gaan, maar dat het een normaal principe van wederkerigheid is. Als wij dit doen, mag je een normale prestatie van de andere kant terugverwachten.

Wanneer kunnen wij het nieuwe kader voor de vrijwillige terugkeer tegemoet zien? De VVD-fractie geeft aan dat zij het erg belangrijk vindt dat bij de verstrekte financiële middelen of de middelen in natura een goede balans wordt gevonden tussen het effect dat wordt beoogd en het gevaar

van de aanzuigende werking wanneer de vergoedingen te hoog worden. Wij verwachten dat wanneer het kabinet dit kader presenteert, het in een soort vergelijkend warenonderzoek aangeeft wat er in andere landen toegepast wordt en wat daarvan de best practices zijn, zodat wij goed onderbouwd kunnen kiezen voor een wijziging van het huidige kader.

Er is al langer sprake van een weeshuis voor amv's in Afghanistan. De minister werkt daartoe samen met onder andere Zweden. We hebben daar al een tijdje niets van gehoord, dus we vroegen ons af of er nog wel enige voortgang in dat project zit. Graag een stand van zaken. We zouden ook graag uitleg willen hebben over het strategisch gebruik van hervestiging. Daarvan wordt bijvoorbeeld gebruikgemaakt bij de hervestiging van Eritrese vluchtelingen uit Oost-Sudan. Waar zitten de voordelen van die strategische hervestigers? De VVD is een sterk voorstander van de Regional Protection Programmes. Die zijn nu nog erg kleinschalig en de minister heeft aangegeven in andere overleggen dat hij die promoot. Hoe verloopt dit? Zijn andere landen ook positief? Maakt de minister hier progressie in?

Ik kom op het beleidskader dat dit jaar geëvalueerd moet worden en dat in de bijlage staat. Dankzij het amendement van mevrouw Ferrier is het budget bijna verdubbeld. Wij vinden dit op zich een positieve zaak, maar het is teleurstellend dat de uitgaven voor duurzame terugkeer en de mensen zelf zijn teruggelopen van 4,1 naar 3,3 mln. Ook staan er allerlei projecten in waar de VVD niet zo gelukkig mee is. Natuurlijk zullen wij de evaluering van de effectiviteit van de projecten afwachten en ik wil daar niet op vooruitlopen, maar wij krijgen sterk de indruk dat er heel veel geld gaat zitten in onderzoeken, ambtenaren en mensen van ngo's die de wereld over vliegen om allerlei seminars bij te wonen en dat er minder geld bij de mensen zelf terechtkomt. Ik noem een paar voorbeelden waar wij heel kritisch naar zullen kijken: migratiemissies naar Oekraïne, mobiliteitspartnerschappen met Kaapverdië en Georgië en een elektronische database ter ondersteuning van de mediterrane transitmigratiedialoog. Er moet keihard aangetoond worden dat dit de meest geschikte besteding van middelen is. Wij zullen daar bij de evaluatie heel scherp op letten. Ik denk dat mevrouw Ferrier wil dat het geld ten goede komt aan mensen en niet in papier, seminars etc. gaat zitten. Wanneer komt de evaluatie? Daarin moet wat de VVD betreft een heroverweging gemaakt worden met betrekking tot de zes punten, want die ademen nog de sfeer uit van het vorige kabinet.

De **voorzitter**: Als vertegenwoordiger van het CDA wil ik graag reageren. Het amendement voor 4 mln. aan ODA-middelen was nadrukkelijk bestemd om het ontwikkelingsperspectief na terugkeer mogelijk te maken. Ik vraag mij af in hoeverre het werkt dat geld ingezet wordt om mensen een kansrijke terugkeer te geven, waarbij het land waarnaar men teruggaat voordeel heeft. Ik sluit graag aan bij de vragen van mevrouw Van Nieuwenhuizen. Wat is de ontwikkelingsrelevantie van deze ingezette ODA-middelen? Misschien zouden mensen ook zonder dat geld teruggegaan zijn. Wij hebben daar geen enkele informatie over. Overigens ben ik persoonlijk van mening dat, juist omdat het gaat om beleid waar wij weinig ervaring mee hebben, wij de pilot en de gegevens hard nodig hebben. Het is belangrijk dat er ingezet wordt op het verzamelen van feiten en gegevens die uitgewisseld worden tussen landen. Die behoefte is groot. Ik ben het met mevrouw Van Nieuwenhuizen eens dat het belangrijk is om te horen hoe die middelen ingezet worden en wat de ontwikkelingsrelevantie daarvan is. Ik geef het woord voor de beantwoording aan minister Leers.

Minister **Leers**: Voorzitter. U vraagt om recht te doen aan de balans tussen ontwikkelingssamenwerking en asiel. Misschien is het beter dat de staatssecretaris begint, want ik vind dat de balans het kader moet zijn waarbinnen wij met elkaar praten. Ik zal aansluitend mijn reactie geven.

De **voorzitter**: Ik ben u dankbaar voor die woorden en ik zal de regering daar vanaf nu aan houden.

Staatssecretaris **Knapen**: Voorzitter. Ik wil enkele zaken vaststellen om vooronderstellingen en vragen te adresseren. Mevrouw Ferrier zegt in haar inbreng dat dit een betrekkelijk nieuw terrein is. Er zijn nog niet veel uitvoerige ervaringen mee opgedaan en dat leidt er onder meer toe dat er veel internationaal overleg is om het learning by doing met elkaar uit te wisselen en om te kijken naar best practices. De seminars komen overigens meestal uit EU-budgetten, zeg ik tegen mevrouw Van Nieuwenhuizen. Alvorens mee te gaan met de geluiden van kommer en kwel is het goed om vast te stellen dat wij het op dit nieuwe terrein helemaal niet zo slecht doen. Recentelijk is er in de vergadering van de Verenigde Naties op geattendeerd dat Nederland op een aantal terreinen een goed voorbeeld geeft, interessant aan de weg timmert en goede bijdragen geeft aan mogelijke volgende stappen. Het zou zomaar kunnen dat het geen toeval is dat de Speciale Vertegenwoordiger voor migratie van de OVSE een Nederlandse is, maar dat dit te maken heeft met het feit dat wij ons nadrukkelijk manifesteren. Het is ook goed om vast te stellen dat learning by doing betekent dat je her en der struikelt. Een voorbeeld van hoe het mis kan gaan, is de pilot Circulaire Migratie. Ik wil daarbij stilstaan omdat dit in een notendop de complexiteit van het onderwerp weergeeft. De idee is prachtig: je haalt mensen met een redelijke beroepsopleiding uit ontwikkelingslanden, laat die hier enige tijd in een bedrijf werken en zorgt ervoor dat ze met die ervaring teruggaan en nieuwe mogelijkheden krijgen. De organisatie leerde in de praktijk dat mensen met een redelijke opleiding uit in dit geval Zuid-Afrika en Indonesië, in die landen heel wel terecht kunnen en dat als je laagopgeleiden hierheen haalt, het voor bedrijven gegeven de conjunctuur riskant is om ze langere tijd aan zich te binden. Zo ontdekte men dat in de praktijk van de 160 mensen die zouden komen, er minder dan 20 kwamen en dat die als achtergrond fitness-trainer en masseur hadden. Dit stond haaks op onze ambities. Als wij nog eens zoiets willen doen, moeten wij er op een heel andere manier naar kijken. Hoe precies weet ik nog niet. Twee universiteiten hebben zich gemeld om een evaluatie te maken. Die zullen wij de Kamer doen toekomen. Ik vind het jammer dat het zo gegaan is, maar je kunt er ook iets van leren als je er consequenties aan verbindt. Het geeft ten eerste aan dat wij er mee bezig zijn en ten tweede dat het inderdaad learning by doing is en dat daarbij dingen mis kunnen gaan.

De **voorzitter**: Ik wil u als vertegenwoordiger van het CDA interromperen op dit voor mijn fractie zo belangrijke onderwerp. Inderdaad kunnen mensen ook daar terecht en voor bedrijven is het misschien riskant. De informatie die ik hierover heb gekregen, is anders. Het is goed als wij goed zicht krijgen op wat er precies is gebeurd. Ik ben heel blij dat u zegt dat het idee niet wordt losgelaten. Dat is voor mij het allerbelangrijkste.

Mevrouw **Dijkers** (PvdA): Als we het niet loslaten maar de focus zo op terugkeer leggen, hoe gaat het dan met het budget?

Staatssecretaris **Knapen**: Ik kom op die vraag terug. Voorzitter. Het is goed om vast te houden aan coherentie als cruciaal begrip. Het gaat niet simpelweg om het oplossen van een probleem hier, het gaat au fond om het oplossen van een probleem daar. Daar waar die twee botsen, is het zaak om te bekijken hoe je het zo goed mogelijk kunt

vormgeven opdat je het ene bevordert en het andere niet in de weg staat en omgekeerd. Dat is de rode draad. Wij bouwen voort op het programma dat in 2008 is gestart. Er zijn modificaties en wij leren onderweg, maar het uitgangspunt is dat je dit in coherentie hebt te zien. Wat mij betreft is hierover geen enkel misverstand.

Ik kom op het vraagstuk van de landenkeuze en hoe die zich verhoudt tot dit programma. Ik doe voor de zuiverheid van de redenering en voor het vasthouden van de coherentie een stapje terug. Wij hebben de landenlijst niet gemaakt met als uitgangspunt: waar komen de meest asielzoekers vandaan? De Kamer heeft er ook niet zo over gediscussieerd. De lijst is opgesteld op basis van het uitgangspunt: waar is vraag en hoe verhoudt die zich tot ons potentiële aanbod en een mogelijke arbeidsverdeling? Over het accent verschilden wij en de Kamer van mening. De landenkeuze heeft geen relatie tot het voorliggende vraagstuk. Het is wel zo dat wij in de praktijk nog actief zijn in een groot aantal landen buiten deze landenlijst. Wij hebben, mede door het dringende verzoek van de Kamer, veel meer tijd genomen om de afbouw te realiseren en om naar vermogen risico's uit te sluiten en schade door het vertrek te beperken. Wij zijn nu en de komende jaren in meer landen bilateraal actief dan onze ambitie is. Daarnaast hebben wij de landenbeperking in de lopende programma's voor publiek-private samenwerking voor het ondersteunen van investeringen, niet willen opnemen omdat dit de mogelijkheden voor de niet-overheidssector enorm beperkt op plekken waar andere partijen kansen zien. Met heel veel landen zijn wij in gesprek over programma's die lopen. Asiel en immigratie mogen natuurlijk geen aanleiding geven tot «chantage». Dat wij een bilaterale relatie via de overheid hebben, geeft echter wel een extra titel om met die landen constructief in gesprek te gaan over dit onderwerp. Dat beogen wij en dat doen wij ook, maar het is onderdeel van een geheel. Als het ons dominante motief was geweest, waren wij tot een geheel andere landenkeuze gekomen.

Mevrouw **Dijkers** (PvdA): De staatssecretaris zegt dat het niet gaat om de problemen hier, maar om de problemen daar. Vervolgens zegt hij dat we een bilaterale relatie hebben, maar dat we niet gaan chanteren. We geven ontwikkelingsgeld om het probleem aan te pakken en vervolgens zeggen we: we chanteren u niet, maar we hebben wel een extra titel om met u in gesprek te raken om de migranten terug te nemen. Kan de staatssecretaris mij iets meer tekst en uitleg geven over de dialoog met de overheid, zonder dat ik het idee krijg dat de zak geld boven de markt blijft hangen?

Staatssecretaris **Knapen**: Laten we het niet gecompliceerder maken dan het is. Als we met regeringen in gesprek raken over onderwerpen die ons beiden raken en een van de onderwerpen is de wijze waarop het land de door ons beschikbaar gestelde ontwikkelingsmiddelen inzet, dan verbiedt niets ons om in zo'n gesprek van gedachten te wisselen over het terugkeervraagstuk. Het zou zelfs vreemd zijn als je dat niet aan de orde stelt. Het is iets anders als je dit als chantagemiddel gebruikt. Dat leidt zelden tot constructieve resultaten en het is niet de manier waarop wij dit wensen aan te vliegen. Dit is gunstiger en constructiever dan het niet in gesprek zijn met een land.

Mevrouw **Dijkers** (PvdA): Ik ben erg benieuwd om welke landen het gaat. U zegt dat het gaat om het oplossen van de problemen daar. Wat nu als een land migratie ziet als een van de middelen om een probleem op te lossen?

Staatssecretaris **Knapen**: Ik ga niet in op individuele landen. Wat uw vooronderstelling betreft, bent u wel eens op conferenties over dit onderwerp geweest? Het zou een tamelijk unieke inbreng zijn als landen

ter oplossing van hun problemen zeggen dat ze hun mensen voortaan naar ons toesturen. Ieder land voelt zich geroepen om het beste te maken van het land en de mensen die er wonen, dus dat spreekt voor zich. Dat er vluchtelingen en migranten zijn, is een ander hoofdstuk.

Mevrouw **Dijkers** (PvdA): Maar de staatssecretaris ontkent toch niet dat er op de Filippijnen een enorme industrie is die bestaat uit het exporteren van mensen die goed zijn in medische ondersteuning? Die mensen worden opgeleid voor de exportmarkt en daar wordt beleid op gemaakt.

Staatssecretaris **Knapen**: Ik kan u verzekeren dat in landen zoals de Filippijnen en ook Indonesië, de remittances zeer welkom zijn. Op de Filippijnen gaat het naar schatting over 10% tot 12% van het bruto nationaal product. Dus dat telt. Het is echter niet de ambitie van het land; men vindt het een probleem. Die landen zouden dolgraag zien dat de economie in hun eigen land voldoende ruimte biedt om een middenklasse in opkomst de weg te tonen en ervoor te zorgen dat het land zelf floreert. Remittances leveren een bedrag op van 300 mld. per jaar, dat is veel geld, maar het is niet de ambitie om mensen het land uit te sturen anders dan voor tijdelijke activiteiten.

Voorzitter. Mevrouw Ferrier en anderen vroegen hoe het staat met de financiële middelen. Voor het programma migratie en ontwikkeling hebben wij een budget van 9 mln. Dat budget willen wij, afhankelijk van de ervaringen die wij opdoen, voor volgend jaar en het jaar daarop beschikbaar houden. Mevrouw Hachchi vroeg naar de EU en noemde het bedrag van 179 mln. De EU wil dit bedrag op dit niveau houden tot en met 2013. Onze ambitie is om in het meerjarig financieel kader, dat het komend jaar onderwerp van gesprek zal zijn, dit budget ten minste op dit niveau te houden. Ik zeg het met enige behoedzaamheid, want wij voeren een discussie over de verdeling van middelen waarbij wij aan het eind van de rit liever een lager dan een hoger budget hebben. Wij vinden wel dat dit voor de EU een prioriteit kan zijn, gegeven het feit dat het nabuurschapsbeleid, de gevolgen daarvan en de veranderingen in Noord-Afrika maken dat er een zekere urgentie is. Het betekent ook dat wat wij voor migrantenorganisaties doen in dit bedrag zit.

De **voorzitter**: Is die 9 mln. evenwichtig verdeeld tussen de twee poten migratie en ontwikkeling?

Staatssecretaris **Knapen**: Er is inderdaad sprake van een evenwichtige verdeling. Mijn idee is om daarop meer in detail terug te komen wanneer wij de evaluatie van het hele programma in het eerste kwartaal van volgend jaar hebben afgerond. Van Partos hebben wij een evaluatie over het migrantendeel gekregen, maar de evaluatie betreft natuurlijk de zes hoofdlijnen zoals die in 2008 zijn geformuleerd. Op grond van die evaluatie willen wij met de Kamer bekijken wat werkt en wat niet. Dat is een goed moment om nog eens stil te staan bij het evenwicht.

De **voorzitter**: Kunt u bij die evaluatie ook de ontwikkelingsrelevantie van het ingezette geld op vertrek en terugkeer betrekken? Het doel is dat het ontwikkeling bevordert, maar doet het dat ook? Waren mensen wel teruggegaan zonder dat geld?

Staatssecretaris **Knapen**: Ja, dat is vrij essentieel. Een deel van de middelen krijgt men in natura, in de vorm van training en opleiding. Dan wil je weten wat er van die training en opleiding is geworden en waar dat toe heeft geleid. Is in natura beter of niet? Dat raakt onmiddellijk aan ontwikkeling en aan uw algemene punt van coherentie.

Mevrouw **Hachchi** (D66): Ter verduidelijking: we ontvangen dus aan het eind van het eerste kwartaal van 2012 de evaluatie en een migratienotitie over de vraag of de beleidsprioriteiten voortgezet gaan worden of dat er een andere visie komt.

De **voorzitter**: We krijgen jaarlijks een update van het migratie- en ontwikkelingsbeleid. Wordt dat nu anders?

Staatssecretaris **Knapen**: Wij zijn ervan uitgegaan dat die blijft. Omdat dit nieuw is, willen wij een keer specifiek stilstaan bij waar wij tegenaan zijn gelopen. Zodra wij de studie hebben, delen wij die met de Kamer.

Mevrouw **Van Nieuwenhuizen-Wijbenga** (VVD): In de stukken staat dat het beleid aan het eind van dit jaar wordt geëvalueerd. Dan neem ik aan dat op basis van die evaluatie nieuwe afwegingen worden gemaakt en dingen in de zes hoofdpunten kunnen wijzigen.

Staatssecretaris **Knapen**: Dat lijkt me een voor de hand liggende conclusie. Op grond van de bevindingen kijken wij daarnaar en dat delen wij met de Kamer.

Voorzitter. Mevrouw Dijkers vraagt of wij de OESO-criteria op dit terrein graag veranderd zien. Nee, maar als mevrouw Dijkers suggesties heeft om daar preciezer naar te kijken, houd ik mij aanbevolen. Wij zijn er steeds van uitgegaan dat de criteria goed toepasbaar zijn omdat het een coherent programma moet zijn. Zij vraagt ook naar de korting voor het WFP en de UNHCR. Dat klopt, wij korten volgend jaar. Om de suggestie van drama te voorkomen; je kunt gemakshalve zeggen dat wij volgend jaar 900 mln. bezuinigen, maar de werkelijkheid is dat wij dit jaar 4,6 mld. uitgeven aan ontwikkelingssamenwerking en volgend jaar 4,4 mld. Volgend jaar wordt er 200 mln. minder uitgegeven dan dit jaar. Als wij twee jaar geleden niets hadden gedaan en waren doorgegaan, dan was het volgend jaar 900 mln. minder geweest dan het nu is. De suggestie dat wij 900 mln. bezuinigen wil ik wegnemen. Dat betekent overigens niet dat wij niet hoeven te bezuinigen. Het eerste jaar hebben wij nog enkele zaken kunnen en willen ontzien, soms omdat er formele verplichtingen lagen, maar wij bezuinigen wel. De UNHCR geven wij volgend jaar een bedrag van 33 mln. Dat is een bezuiniging ten opzichte van het volgend jaar. Ik citeer de heer Cohen die vorige week tijdens de algemene politieke beschouwingen zei: «Wij hebben deze keuze gemaakt in het licht van de mogelijkheden die er zijn.» Zo is het bij ons ook gegaan.

Mevrouw **Dijkers** (PvdA): Dat was een beetje gemakkelijk. Ik heb mevrouw Hachchi ook al uitgelegd dat wij in de tegenbegroting aangeven waar wij de prioriteiten leggen en verder staat het in ons verkiezingsprogramma. Daar krijg ik de staatssecretaris natuurlijk graag op mee. Ga niet bezuinigen, maar intensiveer ontwikkelingssamenwerking.

Staatssecretaris **Knapen**: De heer Driessen sprak over het onder druk zetten van andere landen. Dat hebben wij gewisseld. Bij een ordelijke, brede, constructieve relatie hoort ook dit serieuze onderwerp. Wij hoeven daarvoor niet weg te lopen en niemand hoeft zich daarvoor te schamen, mits het gedaan wordt op de manier waarop je dat hoort te doen.

De heer **Driessen** (PVV): Stel dat er een probleem is met een niet-partnerland, een land waarmee wij geen bilaterale relatie hebben, en het kabinet wil dat onder druk zetten. Hoe gaat het kabinet dat doen?

Staatssecretaris **Knapen**: Daar waar je geen drukmiddelen hebt, kun geen druk creëren. In de praktijk geldt over het algemeen dat het in de diplomatie de kunst is om te zorgen dat belangen van landen parallelle

belangen worden. Ten eerste door de zorgen te delen en ten tweede door ervoor te zorgen dat het voor beide landen en de betreffende individuen op een zodanige manier geregeld wordt, dat beide landen en die individuen er voordeel bij hebben. Als iemand teruggaat naar zijn eigen land en wij erop kunnen rekenen dat de middelen die wij beschikbaar stellen serieus besteed worden aan een training of opleiding zodat hij vervolgens mogelijkheden krijgt, is dat voor ons, voor dat land en met name voor dat individu goed. Wij zullen steeds proberen de belangen van alle betrokkenen parallel te laten lopen. Het is de taak van de diplomatie om dat te bevorderen. Daarbij helpt het om een bredere samenwerkingsrelatie te hebben, want dan heb je een breder palet van onderwerpen om die parallelle te creëren.

Mevrouw Van Nieuwenhuizen had een volkomen terecht punt. Dit is een nieuw terrein, dus best practices is cruciaal. Desnoods houden we een extra seminar. Ik zie de aarzeling van de Kamer, maar het is een terrein waarop we nog veel te leren hebben, dus als we ergens van kunnen leren, moeten we dat zeker niet laten. We komen erop terug bij de evaluatie.

Mevrouw **Hachchi** (D66): We hebben gesproken over opvang in de regio en de staatssecretaris heeft gezegd hoeveel geld er naar de UNHCR gaat. Ik heb aangegeven dat het ook gaat om de gesprekken tussen de EU en Afrika, hoe vaak die plaatsvinden en waar afspraken over gemaakt worden. Opvang in de eigen regio is een van de speerpunten van dit kabinet.

Staatssecretaris **Knapen**: Opvang in de regio is een heel breed palet. Dat strekt zich uit van de concrete gevallen waar minister Leers primair verantwoordelijk voor is tot aan de UNHCR en het opvangen van vluchtelingen in de regio. Het gaat erom hoe je dat doet en hoe je dat een stabiel vervolg geeft. Wie in dat kamp geweest is, weet wat ik bedoel met een stabiel vervolg. Ik ben er wekelijks mee bezig en er zijn mensen op ons departement dagelijks mee bezig. Er zijn heel frequent contacten met veel landen in de EU. Die raken de structurele ondergrond van dit vraagstuk, namelijk dat je vluchtelingen in de regio wilt opvangen en het zo wilt organiseren dat ze middelen van bestaan ontwikkelen en terug kunnen gaan naar hun eigen land. Daar gaat het tenslotte om.

De heer **Driessen** (PVV): Het kabinet is bereid om als het nodig is via de bilaterale relatie druk te zetten op ontwikkelingslanden. Is het kabinet ook bereid om via multilaterale kanalen zoals de VN, de Wereldbank en de EU druk te zetten als dat nodig is?

Staatssecretaris **Knapen**: Ja, en dat gebeurt ook. Het is een vast onderwerp van de ontwikkelingsprogramma's die de EU uitrolt en binnen de fora van de VN, die hier speciaal over gaan. Ik moet er wel bij zeggen dat dit de West-Europese lidstaten meer ter harte gaat dan een aantal nieuwe lidstaten, omdat gegeven het welvaartsniveau van die nieuwe lidstaten de problematiek en de spanningsvelden daar minder leven dan hier.

Minister **Leers**: Voorzitter. In aansluiting op het kader dat de staatssecretaris heeft geschetst zal ik een algemene uitwerking geven vanuit mijn beleidsterrein. Migratie is een fenomeen van alle tijden. Het komt voort uit de behoefte van de migranten om een betere positie voor zichzelf of zijn omgeving te creëren. De redenen daarvoor kunnen heel divers zijn. Het kan te maken hebben met oorlog, droogte, honger of een andere noodzaak om het land te verlaten. Anderen vertrekken vanuit economische of maatschappelijke motieven naar elders. In de brief die vandaag is geagendeerd worden de prioriteiten aangegeven waarop wij ons willen richten. Voor mijn beleidsterrein wil ik scherp onderscheid maken tussen

economische redenen enerzijds en asielachtergronden, het migreren van vluchtelingen, anderzijds. Het is heel belangrijk dit onderscheid voor ogen te houden.

Ik begin met de economische redenen en migranten die uit reguliere overwegingen naar Europa of Nederland komen. Het kabinet is terughoudend op het punt van arbeidsmigratie. Wij willen in de eerste plaats mensen uit Nederland zelf aan het werk krijgen. Daarnaast hebben we te maken met het vrije verkeer van personen en goederen binnen de EU, waardoor EU-onderdanen zich in Nederland mogen vestigen om te werken. Kijkend naar de capaciteit putten we primair uit de bronnen die we zelf hebben, vervolgens bekijken we wat er uit Europa komt en pas daarna bekijken we of er mogelijkheden zijn voor mensen van elders. Ik haast mij daaraan toe te voegen dat die manier van benaderen niet wil zeggen dat iedere arbeidsmigratie slecht is. Migratie is niet slecht en kan ons juist versterken en verbreden, het maakt de oriëntatie van ons land op de wereld beter en brengt innovatieve kwaliteiten met zich mee. Dat kan heel positief zijn, mits we mensen binnenhalen die hier kunnen participeren en het beste uit zichzelf halen om een bijdrage te leveren aan onze samenleving.

Voorzitter: Brinkman

De heer **Driessen** (PVV): De minister zegt dat migratie niet negatief is. Is hij het met mij eens dat de migratie ons de afgelopen decennia per saldo – dus dan zijn de opbrengsten al verdisconteerd in de kosten – miljarden heeft gekost? Volgens onze berekeningen heeft het ongeveer 7,2 mld. per jaar gekost. Is dat negatief of positief?

Minister **Leers**: Daarover kun je twisten, want de heer Driessen zegt niet wat het ons heeft opgeleverd.

De heer **Driessen** (PVV): Ik zei dat de opbrengsten al verdisconteerd zijn in de kosten.

Minister **Leers**: Je moet zeker oog hebben voor de negatieve aspecten van migratie die de afgelopen decennia te weinig zijn onderkend. Kansarme migranten die naar Nederland zijn gekomen vanwege gezinshereniging of andere motieven zijn aan de onderkant van de samenleving blijven hangen, zonder dat ze een kans hadden om mee te doen. Ik denk dat elke partij die hier aan tafel zit dat onderkent. Het is terecht dat we maatregelen nemen en selectiever zijn. We moeten mensen prikkelen om meer uit zichzelf te halen. Ik beoogde te zeggen dat ik de negatieve connotatie die vaak samenhangt met migratie niet deel. Migratie heeft Nederland ontzettend veel welvaart gebracht. Een land dat migrantenstromen weert, is op de verkeerde weg. We moeten die migratie die de positieve kanten versterkt, stimuleren. Daarin verschillen de heer Driessen en ik helemaal niet van mening. Dat er aandacht is gekomen voor de negatieve ontwikkelingen van migratie in de afgelopen decennia is zeker een verdienste van zijn partij, maar ook van vele anderen. Dat mag er echter nooit toe leiden dat we migratie als zodanig afzweren. Wij hebben in Nederland een kennismigrantenregeling, die een van de beste van de wereld is. Daar ben ik trots op, want die stimuleert op een positieve manier mensen die bepaalde kwaliteiten hebben om die hier in te brengen. Wij moeten eigentijdse visies ontwikkelen ten aanzien van de toekomst, want de vergrijzing van onze bevolking heeft consequenties. Ik verwijs gemakshalve naar hetgeen gewisseld is bij de algemene politieke beschouwingen en de motie van de fractievoorzitter van het CDA, die gevraagd heeft om een eigentijdse visie te ontwikkelen ten aanzien van migratie. Ik vind dat positief. Dat neemt niet weg dat dit kabinet oog heeft voor de negatieve kanten van migratie, waarbij het moet opletten dat de

kansarme situatie van mensen niet versterkt wordt. Die problematiek moet aangepakt worden. Wat betreft de reguliere migratie zijn wij ervan overtuigd dat het veel beter is om mensen in het herkomstland te stimuleren aan het werk te gaan. Ik verwijs naar de actuele discussie rondom Noord-Afrika en de ontwikkelingen die daar te zien zijn. Het is totaal verkeerd om mensen uit die landen te stimuleren om naar Europa te gaan. Het is aanzienlijk beter om zodanige maatregelen te nemen dat die mensen in de eigen regio of het herkomstland aan de bak kunnen. Dat ondersteun ik van harte en daar moeten we op inzetten.

De andere groep betreft de mensen die asiel zoeken. Ook voor die groep geldt primair dat je moet bekijken of het mogelijk is de mensen op te vangen in de regio van herkomst, maar het is niet uit te sluiten dat dat niet mogelijk is en dat die mensen een beroep doen op een schuilplaats, een veilige haven, in ons land. Daar staan we voor open, mits de motieven duidelijk zijn en men niet onder het mom van asiel om andere redenen probeert binnen te komen. Dat is het beleid dat wij hebben: streng doch rechtvaardig. Streng voor mensen die met verkeerde motieven onder het mom van asiel proberen binnen te komen, rechtvaardig voor mensen die de hulp echt nodig hebben. Mensen die met verkeerde motieven naar Nederland komen, zullen ons land dus weer moeten verlaten. Onze primaire inzet is die mensen te bewegen zelfstandig terug te gaan. Iemand die uiteindelijk geen asiel krijgt, heeft zelf de verantwoording om weg te gaan. Wij stimuleren mensen om dat zelfstandig te doen. Daar willen we binnen bepaalde grenzen bij helpen. Ik sluit niet uit dat het soms nodig is om mensen gedwongen te laten terugkeren. Afgelopen week hebben we enorme discussies met elkaar gevoerd over individuele gevallen. Mijn pleidooi blijft staan, dat we die problemen alleen kunnen oplossen als we een eerlijk en rechtvaardig asielsysteem hebben, waarbij we aan de voorkant snel en adequaat beoordelen of iemand mag blijven en aan de achterkant consequent en duidelijk zijn over het vertrek, vrijwillig dan wel gedwongen. Wie niet mag blijven, moet niet de kans krijgen vanwege stapeling of andere omstandigheden te blijven. Voor wie terug moet, zullen we de benodigde condities scheppen, hetzij door hemzelf te prikkelen hetzij door afspraken te maken met zijn land van herkomst. Soms staan de landen van herkomst niet te trappelen om die mensen weer op te vangen. Mijn stelling is dat iemand die terug wil in bijna alle gevallen ook terug kan. Daar is dat instrument voor, dat we in het kader van de financiële ondersteuning ontwikkeld hebben.

Er wordt hard gewerkt aan het nieuwe kader voor terugkeer en herintegratie. Ik heb in de terugkeerbrief uitgewerkt wat het kenmerk precies is, namelijk dat we mensen geen zakken met geld zullen meegeven. Het is geen douceurtje, want dat heeft een aanzuigende werking. We gaan mensen in de gelegenheid stellen terug te keren door gelden beschikbaar te stellen voor de terugvlucht en de eerste dagen van verblijf. De bedoeling is vooral dat ze in de regio van herkomst hun kansen pakken. Wij willen mensen wel met hulp in natura stimuleren, bijvoorbeeld met hen op te leiden voor ambachten waar in het land van herkomst behoefte aan is. Als we mensen kunnen helpen ter plaatse een opleiding te volgen en vakkennis op te doen, betekent dat iets voor het land en die mensen en snijdt het mes aan twee kanten. Daarop willen wij inzetten. Daarnaast willen we vooral gezinnen stimuleren om terug te gaan.

Mevrouw Dijkers (PvdA): Ik vind het fijn om te horen dat het kabinet zoveel waarde hecht aan goed opgeleid ambachtspersoneel. Ik vraag de minister om meer te investeren in ambachtsonderwijs in ontwikkelingslanden.

Minister Leers: Ik vind dat de regeringen van die landen daar zelf verantwoordelijk voor zijn. Wij moeten dat niet afdwingen. Als wij individuen die terug moeten, kunnen helpen hun positie in dat land te

versterken, moeten we dat doen, want niemand vindt het leuk terug te gaan naar een land dat minder ontwikkeld is. Toch vragen wij hen terug te gaan als de gronden waarop zij toelating wensen niet door ons geaccepteerd worden. Als je die mensen dan kunt helpen om aan de bak te komen, vind ik dat een goede zaak, maar het gaat mij te ver om via staatssecretaris Knapen programma's ter verbetering van het technisch beroepsonderwijs voor te schrijven. Het gaat mij om de prikkel om mensen terug te laten keren: geen grote zaken met geld, maar hulp om hun toekomst op te bouwen.

Het is bij het terugkeerproces altijd zoeken naar evenwicht. Daarom vond ik het jammer dat mevrouw Hachchi op basis van incidenten of negatieve appreciaties het beleid meteen van een stempel voorziet. Het is op dit terrein voortdurend balanceren. Dat betekent dat je niet voluit de ene of de andere kant kunt opgaan. Volgens ons beleid moeten mensen die we niet kunnen toelaten terug. We moeten een zorgvuldig en snel systeem hebben voor de beoordeling van mensen bij binnenkomst. We moeten daarnaast zorgen dat mensen die hier niet kunnen blijven daadwerkelijk terug gaan. Niet iedereen is bereid om terug te gaan en zoekt dan naar procedures om dit tegen te houden. Als je € 10 000 of € 12 000 aan een mensenhandelaar hebt betaald om Nederland in te komen, wil je liever een andere uitkomst zien. Los daarvan zijn er ook landen die het wel prettig vinden dat hun mensen hier verblijven en hoge bedragen overmaken naar het land van herkomst. Voor die gevallen gaan we conditionaliteit inbouwen. Dat is gerechtvaardigd. Als je die landen helpt in de ontwikkeling mag je van ze verwachten dat ze hun mensen terugnemen. Het zijn immers hun eigen onderdanen. Daar willen we met die landen over praten, zonder overigens in de lijn van blackmail te komen, zoals mevrouw Van Nieuwenhuizen het noemde.

De vraag is gesteld hoe vaak en waarover de ministers met de UNHCR spreken. Ik heb met de UNHCR veel contact over individuele gevallen en over het algemene terrein van asiel- en migratiebeleid, met name over de hervestiging en de versterking van de vluchtelingenbescherming. Het kabinet deelt de opvatting dat bij de terugkeer van alleenstaanden de opvang goed geregeld moet zijn en dat hen perspectief moet worden geboden om in het eigen onderhoud te voorzien. Dat is staand beleid. Het is belangrijk dat wij met name bij amv's heel zorgvuldig kijken of ze inderdaad alleenstaand zijn en niet op het vliegveld door de familie verwelkomd worden. Om die reden heb ik gezegd dat we in een aantal landen weeshuizen gaan ontwikkelen. Wij moeten beoordelen of die ama's hier kunnen blijven en wat mij betreft gaat het huidige beleid op de schop. Wij moeten die mensen niet zodra ze achttien jaar zijn het land uitzetten. Dat brengt voor hen vaak heel veel problemen met zich mee. Ze hebben hun jeugd hier doorgebracht. Dat ze op hun achttiende weg moeten, leidt tot enorme frustraties. Je ziet het aan de individuele gevallen. Ik wil naar een beleid toe waarbij we aan het begin afwegen of mensen kunnen blijven. Als dat zo is, mogen ze ook na hun achttiende blijven. Die structuurwijziging ben ik aan het uitwerken en daarover ben ik met de Kamer in overleg.

Er was gevraagd of het klopt dat voor de terugkeer van de amv's de terugkeerrichtlijn moet worden aangepast. Dat is niet aan de orde. De terugkeerrichtlijn is een Europese richtlijn, die Nederland gehouden is te implementeren. We zijn eigenlijk al te laat. Die richtlijn regelt in Europa de wijze waarop mensen, die uitgeprocedeerd zijn en niet mogen blijven, terug moeten gaan. Dat is al heel lang geleden afgesproken en die richtlijn moet ik nu implementeren. Daar ga ik binnenkort met de Kamer over praten.

Betreffende het perspectief wil ik ook uitgebreider praten over het initiatief van collega Spekman. Ik vind dat een goed initiatief, maar we moeten wel werken aan terugkeer en niet alleen mensen van de straat houden.

Mevrouw **Hachchi** (D66): Dank aan de minister voor zijn toelichting op de terugkeerrichtlijn. De terugkeerrichtlijn was er al voor het kabinet er was. Mijn opmerking gaat over het voorbeeld dat illegaliteit strafbaar wordt gesteld. Deze minister heeft aangegeven dat hij zich gaat hard maken om dat doorgevoerd te krijgen. Dan zeg ik dat je de terugkeerrichtlijn moet aanpassen, maar dat is niet haalbaar.

Minister **Leers**: Er is sprake van een misverstand. Die terugkeerrichtlijn is een Europese richtlijn die de manier regelt waarop mensen terug moeten gaan. Daarin is bepaald dat de eventuele sanctie die je oplegt nooit de terugkeer mag belemmeren. Dat is Europees afgesproken en dat is een prejudicieel gebeuren geweest in Italië, waar iemand die zich niet hield aan de terugkeerrichtlijn een gevangenisstraf kreeg. Toen heeft het Europese Hof bepaald dat dat niet mag, want door iemand vast te houden, dwarsboom je de bedoeling van de terugkeerrichtlijn. Dus gaan wij de sanctionering van het overtreden van de terugkeerrichtlijn niet omzetten in een gevangenisstraf, ook niet bij de strafbaarstelling illegaliteit die daar los van staat. De strafbaarstelling illegaliteit heeft betrekking op de huidige illegalen in Nederland. De terugkeerrichtlijn heeft betrekking op mensen die uitgeprocedeerd zijn en terug moeten. Dat zijn twee naast elkaar staande zaken, die beide als kenmerk hebben dat de strafmaat niet wordt uitgewerkt in de vorm van een gevangenisstraf. Ik heb mevrouw Malmström daar afgelopen week nog over gesproken en zei zij dat ze niet Nederland bedoelde maar een hypothetisch geval. Mevrouw Dijkers heeft gevraagd hoeveel personen er zijn teruggekeerd en naar welke landen. Binnenkort krijgt de Kamer van mij de periodieke rapportage vreemdelingenketen en daar staan alle cijfers in. Er komt een algemeen overleg over.

Mevrouw **Dijkers** (PvdA): Ik wil graag zien welke mensen teruggekeerd zijn met behulp van de regeling die wij hier bespreken, op basis van die 9 mln. die beschikbaar is gesteld bij de begroting van Buitenlandse Zaken.

Minister **Leers**: Dat kun je nu nog niet zeggen, omdat je daarvoor eerst het beleid moet evalueren. Daar zullen we later verantwoording over afleggen. Je kunt het uit de huidige rapportage vreemdelingenketen nog niet afleiden.

Op de vraag in hoeverre de EU openstaat voor het principe van conditionaliteit antwoord ik dat Nederland hiervoor kiest. In de JBZ-Raad van juni hebben we conclusies aangenomen, waarmee het Europees beleid inzake de terug- en overnameovereenkomsten op een aantal punten wordt herzien. Dat biedt perspectief om de terug- en overnameovereenkomsten verder vorm te geven met conditionaliteit.

Mevrouw Van Nieuwenhuizen vroeg hoe het met de hervestiging zit en hoe we dat strategisch kunnen inzetten. Even voor het beeld: Nederland en dit kabinet hebben gezegd dat de hervestiging te handhaven. Dat wil zeggen dat wij ons aanbod handhaven om vier jaar lang 500 vluchtelingen te hervestigen in Nederland. Dat zijn 2000 vluchtelingen, bovenop de asielaanvragen die binnenkomen. Wij beogen daarmee om een strategische inzet van die hervestiging meer handen en voeten te geven. Nederland heeft bijvoorbeeld deelgenomen aan de hervestiging in Oost-Sudan en het streven is om de Sudanese autoriteiten te bewegen tot lokale integratie van Eritrese vluchtelingen, die zich al gedurende lange tijd in Oost-Sudan bevinden. We hebben dezelfde situatie gezien bij de vluchtelingen in Libië, die daar echt in de problemen zaten in een vluchtelingenkamp en nergens naartoe konden. Wij hebben toen in het kader van ons programma gekeken of wij ze op een andere plek beter konden huisvesten, waardoor ze een beter perspectief hadden. In de EU zal Nederland het strategisch gebruik sterk benadrukken. Wij staan daarvoor open. Europese of Nederlandse hervestiging staat niet op

zichzelf, maar moeten we verbinden met andere duurzame oplossingen, lokale integratie en duurzame terugkeer. Dat is de samenhang van het geheel.

Tot slot het weeshuis in Afghanistan. Ik ben het met de Kamer eens dat de onderhandelingen met Afghanistan nog steeds niet verlopen zoals zou moeten. Nederland blijft hierop, samen met landen als het Verenigd Koninkrijk, Noorwegen, Finland, Denemarken en Zweden werken aan het reactiveren van een adequate opvang. We vinden dat van belang, omdat we daarmee ook een mogelijkheid hebben om amv's in de eigen regio huisvesting en een toekomst te bieden. Dat is aanzienlijk beter dan ze uit die regio te halen en hier met alle problemen van dien te moeten huisvesten.

Mevrouw **Ferrier** (CDA): Voorzitter. Ik ben blij met de toezegging van de regering dat we onze jaarlijkse update over de ontwikkeling en samenwerking blijven krijgen en apart een evaluatie van het beleid tot nu toe. Daarbij zal speciale aandacht besteed worden aan de verdeling van de middelen – een evenredig deel moet worden besteed aan de ontwikkelingspoot en aan de ontwikkelingsrelevantie van de ODA-middelen. Ik ben het met de minister eens over het belang van een eigentijdse visie op migratie. Daar hoort wat mij betreft nadrukkelijk de ervaring vanuit die pilot bij. Het is goed dat die apart geëvalueerd wordt. Ik hoor graag van de regering of die 5 mln., waarvan een groot deel nog niet is uitgegeven, beschikbaar blijft voor die pilot, als we die straks vernieuwd kunnen gaan inzetten. Moet ik uit de landenlijst begrijpen dat de ODA-gelden nu ook naar niet-partnerlanden gaan?

Ik heb het idee dat er te weinig gebruik gemaakt wordt van de inzet van migrantenorganisaties op terugkeer. Er zijn positieve verhalen vanuit de Somalische gemeenschap. Somalië wil dit kader graag terug hebben. Voor het opstarten van ontwikkelingsprojecten hebben migrantenorganisaties geen toegang tot de middelen van de Financierings-Maatschappij voor Ontwikkelingslanden N.V. (FMO) en Agentschap NL. Kan de regering daar een rol in spelen?

Tot slot zie ik uit naar de nadere informatie. Ik zit met het beeld dat de regering in het kader van migratie en ontwikkeling te weinig inzet op het bieden van perspectief in de terugkeerlanden, maar vooral inzet op terugkeer als doel op zich. Mijn fractie hecht eraan te benadrukken dat ze dit betreurt. Wij onderstrepen dat ook Nederland gediend is bij inzet op de ontwikkelingskant van het migratiebeleid.

Mevrouw **Hachchi** (D66): Voorzitter. Dank aan de staatssecretaris en de minister voor hun antwoorden. Ik ben heel erg blij met dit debat, want het is belangrijk inzake de ontwikkelingssamenwerking (OS) te spreken over de kant van migratie. Het is mijn eerste debat met minister Leers en ik ben enigszins gerustgesteld door zijn antwoorden. Hij gaat niet blind mee met de gedogersvisie. We moeten gefocust zijn op zo spoedige mogelijke terugkeer maar het gaat ook om goede terugkeer van asielzoekers.

Ik lees net een tweet van mevrouw Dijkers over sigaren uit de eigen doos en ik voel me bijna gedwongen om hier een punt van te maken. In haar antwoord op mijn vraag over de tegenbegroting van de PvdA gaat het eigenlijk over een onzichtbare sigaar van de PvdA. Ik doe een dringende oproep aan mevrouw Dijkers om, als de PvdA op OS wil blijven scoren, met een nieuwe tegenbegroting te komen. Je kunt geen goede sier maken met gratis geld.

Mevrouw **Dijkers** (PvdA): Voorzitter. Ik rook niet, dus ik heb helemaal niet zoveel met sigaren. Ik ben blij met dit debat en met de woorden van de staatssecretaris dat het primair gaat om het oplossen van de problemen daar. Ik begrijp niet helemaal waarom terugkeer zo'n prominente plek inneemt. Ik hoor graag in de evaluatie hoe dat ten opzichte van

de andere beleidsprioriteiten ligt. Ik ben er niet zo gerust op en ben blij dat ook het CDA en D66 daar de komende tijd alert op zullen zijn. Wij zullen dit als commissie goed blijven volgen. Ik begrijp absoluut niet waarom we op het WFP en de UNHCR gaan korten als we vinden dat het cruciale organisaties zijn. Het staat in het regeerakkoord en in alle stukken en ik hoor het hier ook weer. We verwachten nogal wat die clubs, dus waarom moeten ze het dan doen met minder geld?

Ook wil ik graag antwoord op mijn vraag hoeveel middelen we inzetten om ontwikkelingslanden te ondersteunen in hun migratiebeleid. Dat is belangrijk om te weten als je een goede afweging wilt maken. Ik ben benieuwd of die landen het zelf ook zien als een prioriteit in hun beleid of dat het iets is dat wij ze willen opleggen. Om het debat goed te kunnen voeren, moet je wel weten waar het over gaat: is het een enkel land als Ghana, dat wij weleens bijstaan met een gesprek of worden er grote programma's ingezet om ontwikkelingslanden te helpen migratiebeleid op te zetten.

Tot slot geef ik antwoord op de vraag van mevrouw Hachchi. We hebben de tegenbegroting en ons verkiezingsprogramma, waarin we 0,8% bruto nationaal product willen besteden aan OS. Ik roep de D66-fractie van harte om dat te steunen.

Mevrouw **Hachchi** (D66): Ik wil er toch een punt van maken. Er is een verschil tussen een verkiezingsprogramma en een tegenbegroting. Ik ben heel blij als de PvdA voor OS blijft strijden en ze vinden ons dan aan hun zijde, maar ze moeten de tegenbegroting aanpassen.

Mevrouw **Dijkers** (PvdA): Wij hebben in de tegenbegroting bepaalde prioriteiten gesteld en daarnaast hebben wij ons verkiezingsprogramma, waarin we pleiten voor 0,8% bruto nationaal product voor OS. Dus wie pleit voor OS vindt ons altijd aan zijn zijde.

De heer **Driessen** (PVV): Voorzitter. Het is heel goed om nogmaals te horen dat het kabinet ontwikkelingslanden via de bilaterale relatie onder druk gaat zetten nu dat nodig is en ook dat dit via de multilaterale kanalen gebeurt: de VN en de Wereldbank. Dat is positief.

Minder positief en nogal vreemd vond ik de opmerking van minister Leers dat immigratie ons land welvaart heeft gebracht. Ik vraag mij af of dit een mening van de minister of het kabinet is of dat hij dit kan onderbouwen met cijfers of rapporten.

In 2003 berekende het Centraal Planbureau (CPB) de kosten van de massa-immigratie en kwam het tot de conclusie dat het ons land per saldo € 230 000 per niet-westers allochtoon gezin kost. We hebben het over 100 mld. in totaal. Elsevier berekende dat het nog meer is dan 100 mld. en NYFER berekende op verzoek van de PVV-fractie dat het 7,2 mld. per jaar is. Drie rapporten en drie keer is de conclusie dat die massa-immigratie ons land heel veel geld kostte. Dan heb ik het nog niet eens gehad over de culturele kosten, want ik kan mij niet voorstellen dan de minister boerka's en minaretten een verrijking van ons straatbeeld vindt.

Mevrouw **Van Nieuwenhuizen-Wijbenga** (VVD): Voorzitter. Ik wil eerst terugkomen op de evaluatie. Ik ben blij dat we die nog dit jaar tegemoet kunnen zien op alle zes onderdelen. Ik dring erop aan dat het ook kwalitatief een goede evaluatie wordt en dat het verder gaat dan – hoe belangrijk ook – de spreiding tussen terugkeer en andere onderdelen. Het financiële aspect in kwantitatieve zin vind ik ook relevant, maar het gaat mij vooral om de effecten van de verschillende maatregelen. Dat moet verder gaan dan: we hebben dit uitgegeven en die organisaties hebben er dat over gezegd en we hebben er een seminar over georganiseerd. Ik wil echt zien welk effect het op de gestelde doelen heeft.

Ik wil terugkomen op het nieuwe kader voor de vrijwillige terugkeer. Minister Leers schrijft in een brief dat hij het maatschappelijk middenveld uitnodigt om daarover mee te praten. Dat vind ik op zich prima, want daar zit heel veel kennis en als je mensen er in het begin bij betrekt krijgt je meer draagvlak en betere plannen. Ik ben echter wel bezorgd dat het lang gaat duren. Het Platform Duurzame Terugkeer is niet voor niks niet geslaagd en ik heb zorgen als diezelfde organisaties weer met elkaar en de minister om de tafel moeten. Ik vraag de minister ervoor te zorgen dat de vaart er niet uitgaat wat betreft het nieuwe kader vrijwillige terugkeer. Ik vraag nog bijzondere aandacht voor benchmarking met andere landen, omdat het lastig is de balans te vinden tussen een bedrag dat hoog genoeg is om mensen terug te laten keren en een bedrag dat geen aanzuigende werking veroorzaakt. Daar zijn andere landen ook mee bezig.

Staatssecretaris **Knapen**: Voorzitter. De aanvullende vragen en opmerkingen van de Kamer geven mij de gelegenheid om een paar dingen te verduidelijken.

Over die 5 mln. en de beschikbaarheid daarvan zeggen wij niet op voorhand dat wij die niet gebruiken en alleen zullen parkeren voor een volgende pilot op het gebied van circulaire migratie. Wij willen eerst kijken wat die evaluatie oplevert. Als de evaluatie er aanleiding toe geeft, moeten er middelen zijn om te kunnen handelen naar bevind van zaken. Maar het is niet zo dat wat de evaluatie ook oplevert, we er deze 5 mln. sowieso voor gaan gebruiken.

Mevrouw **Ferrier** (CDA): Zoals bekend hecht mijn fractie heel erg aan de data die deze pilot kan opleveren. Ik begrijp best dat je die 5 mln. niet vastzet, maar als je die data nodig hebt, moet het niet zo zijn dat het geld weg is.

Staatssecretaris **Knapen**: Daar ben ik het helemaal mee eens. Dat is wat we coûte que coûte moeten vermijden, want anders gooien we mogelijkheden van learning by doing weg en dat mag hier niet gebeuren. Het is zeker zo dat voor landen die niet tot de vijftien partnerlanden behoren en waar wij activiteiten ontwikkelen – zoals voor Tanzania een curriculumontwikkeling voor douanepersoneel in relatie tot migratie – de middelen uit het ODA-budget komen. Daar heeft Tanzania iets aan. Hetzelfde geldt voor de capaciteitontwikkeling voor fraudebestrijding in Ghana. Daar heeft Ghana iets aan en het past in het programma. Mevrouw Ferrier refereerde aan het belang en de noodzaak om werk te maken van migrantenorganisaties. Ik ben het daar zeer mee eens en denk dat daar een enorme potentie zit. Ik heb het gemerkt tijdens mijn reizen. Dan zie je hoezeer die relatie nuttig kan zijn en hoe die migrantenorganisaties hun voordeel kunnen doen om met de kennis en middelen van hier daar iets op te bouwen. Geen twijfel over mogelijk. Het is wel een vak apart om te zorgen dat die migrantenorganisaties professionaliseren, want alleen goede wil en goede intenties zijn niet genoeg, hoewel cruciaal. Projectvoorstellen vallen nogal eens door de mand als dat ontbreekt. Ik denk dat dat een fantastische trait d'union is in dit onderwerp. Je kunt heel veel contacten benutten om iets constructiefs te doen, maar professionalisering is een punt van aandacht. Ik voorspel dat we daar straks opnieuw naar moeten kijken.

Mevrouw Dijkers maakte een opmerking over het korten en de prioriteiten. Wij moeten bezuinigen en maken daarbij keuze. Wij hebben onze prioriteiten met de Kamer gedeeld. Daar zetten we op in en voor de terreinen die daarbuiten vallen zullen we heel kritisch kijken naar de middelen. Op de UNHCR moeten we inderdaad bezuinigen, anders komen we er niet. We zitten altijd nog in de top 5 van de grootste donoren van de UNHCR en het WFP, dus we hoeven ons niet te schamen.

Mevrouw **Dikkers** (PvdA): Ik snap het niet. We zeggen dat iets cruciaal is en we bezuinigen er vervolgens wel op. Waarom brengt de staatssecretaris in de terminologie niet een andere volgorde aan en zegt hij bijvoorbeeld niet dat hij de Wereldbank vele malen belangrijker vindt en daarop flink intensiveert?

Staatssecretaris **Knapen**: Ik heb me waarschijnlijk verkeerd uitgedrukt, anders kan ik dit misverstand niet verklaren. Wat mij opvalt in de discussie over OS en over allerlei andere onderwerpen is dat bij A wordt gezegd dat dat cruciaal is en dat een dag later bij B ook wordt gezegd dat dat cruciaal is. Au fond, als je erbij stilstaat, zijn alle onderwerpen cruciaal. Desalniettemin moet je keuzes maken. In die keuzes hebben wij bepaalde prioriteiten gedefinieerd waarover wij uitvoerig debat met de Kamer hebben gevoerd. Dienovereenkomstig hebben we een aantal onderwerpen die geen prioriteit hebben en daar bekijken we wat we kunnen uitgeven en wat niet. Op de UNHCR gaan we niet onnodig bezuinigen in relatie tot de bezuinigingen die we in zijn algemeenheid moeten toepassen. Sterker nog, we doen naast de algemene vrijwillige bijdrage ook graag met UNHCR wat extra's bijvoorbeeld op het gebied van noodhulp. Dat betekent ook dat we volgend jaar minder uitgeven aan vaste afdracht aan de UNHCR dan dit jaar. Dat heeft simpelweg te maken met het feit dat het uit de lengte of uit de breedte moet komen.

Een laatste punt is het verzoek om kwalitatief onderzoek en om dit niet met de vooropgezette bedoeling te doen om een vooraf bekende uitkomst te creëren. Dat laatste zal niet gebeuren en natuurlijk doen we een kwalitatief onderzoek. We moeten, als de bevindingen daartoe aanleiding geven, niet te beroerd zijn om in die balans te schuiven, afhankelijk van wat wijsheid is.

Minister **Leers**: Voorzitter. Dank aan de afgevaardigden voor hun reactie. In de tweede termijn van de dames Ferrier, Hachchi en Dikkers is terugkeer voor mij het belangrijkste punt. Ik zal aangeven waarom die terugkeer zo van belang is, omdat de opmerking doorklinkt dat terugkeer geen overaccentuering moet krijgen, maar goed ingebed moet zijn in de ontwikkelingsactiviteiten in de landen zelf. Dat deel ik natuurlijk, maar we moeten eerlijk zijn. In het kader van ons beleid moeten we zorgvuldig bekijken wie mag blijven en wie niet. Als je dat hebt gedaan, moet je consequent zijn over de terugkeer van de mensen die niet mogen blijven. Daar zit vaak de zwakste schakel in de keten. Je moet eerlijk zijn, anders tast je de geloofwaardigheid van het beleid aan. We hebben in het verleden gezien dat mensen maar door blijven gaan en gaan stapelen en uiteindelijk kunnen blijven. We moeten dus consequent en geloofwaardig zijn en voorkomen dat er een aanzuigende werking ontstaat. Naast stroomlijning van procedures in het begin is het ook van belang dat we aan het eind consequent zijn in de terugkeer. We moeten een methode en middelen zoeken om dat af te dwingen en aan die landen duidelijk maken dat zij daar ook een verantwoordelijkheid in hebben.

Ik vind het jammer dat de heer Driessen de tegenstelling zoekt, terwijl ik juist gezocht heb naar wat ons bindt. Natuurlijk kan hij cijfers noemen over wat – in zijn woorden – de massa-immigratie ons heeft gekost. Er zijn veel landen die dergelijke cijferreeksen hebben gemaakt en ik heb daar altijd van weg willen blijven omdat dat afhankelijk is van wat je daarin als kosten en baten meeneemt. Ik benadruk dat we meer verschil moeten maken tussen mensen die kansarm zijn en mensen die echt mee kunnen doen. Daarom is er inburgering en zorgen we dat ze kunnen participeren en het onderste uit de kan kunnen halen voor zichzelf en de samenleving. Dat bedoel ik met een positieve kanttekening.

Ik meen oprecht dat een land, dat het tegenhouden van migranten als verdienste ziet, op de verkeerde weg is. Het is onverstandig, doet onrecht aan de behoefte die we hebben en brengt ons in een situatie dat we niet

openstaan voor positieve invloeden van buiten, die we goed kunnen gebruiken om stappen vooruit te zetten in de ontwikkeling van onze samenleving. Landen als Canada en de Verenigde Staten maken juist gebruik van de positieve kwaliteiten die mensen inbrengen. Dat moeten wij ook doen, zonder overigens de nadelige aspecten uit het oog te verliezen. Dat bedoelde ik te zeggen in antwoord op de opmerkingen van de Kamerleden. Ik wil daar de komende tijd verder over praten. Ik denk dat de samenleving in Nederland behoefte heeft aan een constructieve weg. Die migratiegevoelens hoeven niet negatief te zijn.

De heer **Driessen** (PVV): Ik denk dat onze samenleving heel veel minder massa-immigratie en heel veel minder ontwikkelingshulp nodig heeft. De minister zegt dat ik zelf cijfers kan maken, maar het CPB heeft in 2003 een berekening gemaakt, dus ik verzin het niet. Dat is nota bene een PvdA-clubje. Ook een gerenommeerd instituut als NYFER zegt dat het 7,2 mld. per jaar kost. De minister kan er voor wegduiken, maar de feiten zijn gewoon de feiten.

Minister **Leers**: We kunnen hierover uren debatteren. Ik heb de hand uitgestoken om te zoeken naar een samenspraak die tot iets positief leidt. Als de heer Driessen alleen maar de negatieve aspecten wil benadrukken, is dat zijn goed recht, maar ik ga daar niet in mee. Ik heb als minister de verantwoordelijkheid voor niet alleen het hier en nu, maar ook de toekomst van ons land.

Tot slot, de inbreng van maatschappelijke organisaties heeft plaatsgevonden rond het beleid dat we aan het ontwikkelen. In het najaar zal de nieuwe regeling wordt gepubliceerd en zullen maatschappelijke organisaties worden opgeroepen om voorstellen in te dienen. Waar het om gaat is dat we praten over die ondersteuning in natura. Hoe geef je daar vorm aan? Door de Dienst Terugkeer en Vertrek (DT&V) zal een oproep worden gedaan om binnen vaste kaders voorstellen en ideeën in te dienen bij de verschillende ontwikkelingsorganisaties. De stuurgroep, bestaande uit medewerkers van DT&V en het ministerie van Buitenlandse Zaken en BZK, zullen die voorstellen beoordelen. Indien de voorstellen passen binnen het kader kunnen ze in aanmerking komen voor subsidie, maar we gaan ze wel evalueren op hun effecten en kijken of het daadwerkelijk helpt.

De **voorzitter**: Ik heb de volgende toezegging genoteerd:

De staatssecretaris stuurt de Kamer in het eerste kwartaal van 2012 een evaluatie van het beleidsprogramma, waarin ingegaan wordt op het evenwicht in de verdeling van middelen over de verschillende prioriteiten, alsmede op de ontwikkelingsrelevantie van de ODA-middelen die worden ingezet voor vertrek en terugkeer.